

Gymnázium F. X. Šaldy Liberec, Czech Republic
Hana Nováková - Jakub Hodbod' –Kateřina Součková

***Neviditelné oběti
komunismu v zemi
javorů***

*Osudy našich krajanů a historie
krajanských spolků v kanadském
Torontu*

**Koncept
Rozpočet**

Projekt laskavě podporují:

***1. místopředseda Senátu PS ČR,
pan MUDr. Přemysl Sobotka***

Ředitelství Gymnázia F. X. Šaldy v Liberci

***Sdružení rodičů, přátel školy a studentů
při Gymnáziu F. X. Šaldy v Liberci***

Komerční banka a.s. – pobočka Liberec

Lékárna Klášter s r.o.

Fenestra Liberec a.s.

STUDENTSKÝ PROJEKT: NEVIDITELNÉ OBĚTI KOMUNISMU V ZEMI JAVORŮ

Gymnázium F. X. Šaldy Liberec, Czech Republic
Hana Nováková - Jakub Hodbod' –Kateřina Součková

Cíl projektu: Chceme zmapovat osudy části českých emigrantů žijících v kanadském Torontu. Výsledkem bádání bude ucelený obraz o strastech i radostech života českých Kanad'anů, kteří do této oblasti utíkali hlavně po akcích komunistického režimu v letech 1948 a 1968. V rámci našeho výzkumu se chceme zaměřit také na historii, současnost a budoucnost krajanských spolků v Kanadě, zejména pak na dějiny Českého a slovenského sdružení v Kanadě a některých jeho významných členů.

Dalším cílem projektu je formou diskusí a besed v Libereckém kraji pozvednout povědomí veřejnosti a zejména studentů o českém exilu a o těchto pro nás neviditelných obětech komunismu. Máme v úmyslu navázat užší spolupráci s výše jmenovaným krajanským spolkem a některou torontskou střední školou.

Průběh projektu: Nejprve chceme čtenáře seznámit s politickou situací v Československu po roce 1948 a 1968, v rámci krajanských spolků pak nastínit dějiny těch organizací, které působí i v Kanadě. Práce je rozdělena do sedmi oddílů: *Poslední chvíle v Československu, Cesta do neznáma, Kde domov můj, Nová vlast, Polistopadové rozhodování, Stali jsme se Kanad'any a České slovenské sdružení v Kanadě*. Ke každé části se snažíme posbírat co nejvíce informací i v České republice, ale základem našeho výzkumu by měla být práce přímo v kanadském Torontu formou rozhovorů a videozáznamů. Na podzim roku 2004 poté proběhne série besed, kde budou prezentovány výstupy projektu.

Výstup projektu: Výsledkem projektu bude knižní publikace, videoprogram a několik besed pro studenty středních škol a gymnázií v Liberci a okolí.

Projekt podporují: 1. místopředseda Senátu PS ČR, pan MUDr. Přemysl Sobotka, ředitelství Gymnázia F.X. Šaldy v Liberci a další subjekty.

Možnosti propagace: Celý projekt bude propagován v regionálních médiích (deník Liberecký den, TV Genus) a budeme usilovat i o propagaci na celostátní úrovni. Taktéž je zajištěna propagace projektu na akcích Gymnázia F.X.Šaldy, zejména pak na maturitních plesech a na Ohlédnutí 2004. Logo Vaší společnosti se může objevit i v knižní publikaci a na videozáznamu stejně jako na plánovaných besedách.

Účastníci: *Jakub Hodbod'* - student 3. ročníku Gymnázia F.X. Šaldy v Liberci
Hana Nováková - studentka 3. ročníku Gymnázia F.X. Šaldy v Liberci
Kateřina Součková - studentka 3. ročníku Gymnázia F.X. Šaldy v Liberci
Jan Goll - koordinátor projektu, profesor dějepisu na Gymnáziu F.X. Šaldy v Liberci

Přílohy: Níže předkládáme stručný koncept a rozpočet projektu a doklady o zaštitění projektu

KONCEPT

I. POSLEDNÍ CHVÍLE V ČESKOSLOVENSKU

Konec druhé světové války byl pro většinu občanů Československa spojen s nadějí na lepší zítřky. Mnoho válkou zdrcených lidí se snažilo najít cestu k obnově republiky v komunismu. Avšak už tři roky po pádu Hitlera bylo jasné, že Československo se opět stalo figurkou ve hře mocných a komunismus u nás je pouze nástroj moci, útlaku a represe. Definitivní zlom přinesl únorový puč roku 1948. Právě po Únoru došlo mnoha Čechoslovákům, že ve vlasti z nějakých důvodů nemohou zůstat. Po volnějším šedesátých letech pak přišla pro lidi přiškrcené nesmyslným režimem rána ještě větší a důraznější, když bylo v srpnu 1968 Československo napadeno vojsky Varšavského paktu a pro několik set z nich se setrvání v rodné zemi stalo otázkou existence. V prvním díle práce zkoumáme pohled českých Kanadčanů na politické dění v komunistickém Československu. Pokoušíme se zjistit, s jakými pocity se loučili s oblíbenými místy svého dosavadního bytí a jaké to bylo opouštět své nejbližší přátele a příbuzné s myšlenkou, že je to možná naposledy v životě...

1) Politická situace

- Do jaké míry jste byli utlačováni režimem?
- Proč jste nesouhlasili s komunismem?
- Snažili jste se utéci co nejdále od komunismu?

2) Myšlenka na emigraci

- Emigroval někdo ve Vašem okolí?
- Kdy Vás poprvé napadlo emigrovat?
- Měli jste strach z obnovení válečného konfliktu?

3) Zlomový moment

- Co bylo onou poslední kapkou?
- Jak dlouho jste odchod zvažovali?
- Kolik času jste měli na přípravu útěku?

4) Reakce okolí

- Svěřili jste se někomu se svým plánem?
- Jak proběhlo loučení?
- Jak se zachovali příbuzní a přátelé?

5) Majetek

- Snažili jste se nějakým způsobem zaopatřit majetek?
- Získali jste na cesty nějakou cizí měnu?
- Co vše jste v Čechách nechali?

6) Přípravy na cestu

- Zjišťovali jste si podrobnější informace o zemi, kam jste chtěli emigrovat?
- Proč jste se rozhodli právě pro Kanadu?
- Co pro Vás znamenal poslední den v Čechách?

II. CESTA DO NEZNÁMA

Útěky z Československa někdy bývaly otázkou života a smrti, neúspěch se v lepším případě rovnal uvěznění v totalitě. I po překročení železné opony čekaly na Čechoslováky potíže a nástrahy. Mnoho lidí muselo prchat přes německé a rakouské utečenecké tábory, kde se jejich nedobrovolný pobyt protáhl i na několik let. Často zde panovaly katastrofální podmínky. Existovalo určité procento exulantů, kteří byli odmítnuti úřady USA, a Kanada se tak pro ně stala druhou volbou. Proč to byla právě země javorů, se chceme dozvědět v této části pojednání...

1) *Průběh cesty*

- Jak důkladně jste cestu plánovali?
- Cestovalo Vás více českých rodin?
- Jak jste překročili „železnou oponu“?

2) *Peripetie*

- Co neobvyklého se přihodilo?
- Vystačily peníze?
- Šlo Vám po cestě o život?

3) *Odvrácená tvář Sochy svobody*

- Byla Kanada Vaším prvním cílem nebo jste původně mířili jinam?
- Co se dělo poté, co Vás Američané odmítli?
- Proč právě Kanada?

4) *První myšlenky na vlast*

- Kdy jste si poprvé vzpomněli na svou vlast?
- Na co jste vzpomínali?
- Co cítí člověk, který opouští domov s myšlenkou, že už se nikdy nevrátí?

III. KDE DOMOV MŮJ

První kroky v nové zemi a pocity zmaru a stesku po životě v Československu - tak by se dal stručně charakterizovat obsah třetí části projektu. Pokoušíme se zjistit, nakolik byl v začátcích život Čechů ovlivňován kanadskými úřady a vládou, jak probíhaly pokusy o plnohodnotný život v nové společnosti...

1) *Konfrontace představ s realitou*

- Cítili jste se po příjezdu do Kanady jako nezvaní hosté?
- Jak jste hledali druhý domov?
- Pomohli vám nějakým způsobem Češi?

2) *Přijetí v nové zemi*

- Jaké procedury jste museli absolvovat po vstupu na kanadskou půdu?
- Museli jste přebývat v táborech pro utečence?
- Jaký jste měli statut?

3) *První kontakty*

- Jak probíhaly první dny v nové zemi?
- Soucítili s Vámi Kanadčané?
- Cítili jste ze strany Kanadčanů nepřátelství?

IV. NOVÁ VLAST?

V této části se snažíme zachytit, jak probíhalo sblížování českých Kanadčanů s místními domorodci. Nezanedbatelnou roli v tomto procesu jistě hrály i naše spolky, ale jak podpora probíhala? Pro mnohé bylo problémem vůbec zvládnutí angličtiny či francouzštiny. Jazyková bariéra se však nestala jediným problémem v nové vlasti. Postupně museli emigranti překonávat problémy v práci, vyrovnávat se s odlišným rytmem života a jinou mentalitou. Poprvé se také dostavily myšlenky návratu do Československa...

1) *Jazyk*

- Jaká byla úroveň Vaší angličtiny při příjezdu do Kanady?
- Jak dlouho Vám trvalo, než jste porozuměli?
- Poznává Vás někdo ještě dnes, že nejste rodilí mluvčí?

2) *Nové bydlení*

- Stačily Vám vlastní finanční prostředky?
- Pomáhal Vám někdo při hledání bytu či domu?
- Za jak dlouho se Vám podařilo sehnat vlastní bydlení?

3) *Nová práce a kariéra*

- Jak jste si hledali novou práci?
- Jaké byly Vaše pracovní cíle, když jste opouštěli naše území?
- Jak se Vám zamlouvalo finanční ohodnocení?

4) *Finance*

- Kolik jste si s sebou přivezli od nás?
- Pomohly Vám nějak krajanské spolky?
- Pocítili jste bídu na vlastní kůži?

5) *Děti*

- Jak se děti vyrovnaly s novým prostředím a ztrátou kamarádů?
- Pomáhaly starší děti s živením rodiny?
- Uvažovali Vaši potomci o návratu do Čech?

6) *Kontakt s domovem*

- V jaké míře a s kým jste se snažili udržovat kontakt?
- Odkud jste se dozvídali o situaci u nás?
- Jaké typy spojení s ČSR (ČSSR) fungovaly?

7) *Už se nevrátíme*

- Přemýšleli jste o návratu do ČSR, případně ČSSR?
- Kdy jste se rozhodli, že už se „domů“ nevrátíte?
- Co Vás přimělo zůstat v Kanadě?

8) *Noví přátelé*

- Kde jste si hledali nové známé?
- Snažili se Vám nějak pomoci?
- Jak dlouho na Vás bylo pohlíženo jako na cizince?

9) *Svátky a tradice*

- Slavíte ještě nyní nějaké české svátky?
- Učíte Vaše děti českým tradicím?
- Jaké byly první Vánoce mimo ČSR (ČSSR)?

V. POLISTOPADOVÉ ROZHODOVÁNÍ

Listopad roku 1989 se v Československu rovnal obrovskému politickému a společenskému zemětřesení. Komunistický režim zkolaboval v podstatě přes noc. Nás bude zajímat, jak vnímali krajánci politické změny začátku devadesátých let. Muselo být těžké sledovat z povzdálí okamžiky, na které čekali čtyřicet let. Vlast je konečně volná a svobodná, ale oni se díky občanství a již zapuštěným kanadským kořenům vrátit nemohou...

1) *Zlomový rok 1989*

- Jak jste se dozvěděli o změně režimu v ČSFR?
- Co pro Vás tato změna znamenala?
- Probíhaly u Vás oslavy 17. listopadu?

2) *Myšlenky na návrat*

- Kdy jste si poprvé uvědomili, že se můžete bez obav vrátit?
- Bylo pro Vás těžké rozhodování, zda se vrátit, či zůstat v Kanadě?
- Spojila se s Vámi česká ambasáda?

3) *Vztah k vlasti*

- Považujete ČR za svou vlast?
- Kdy jste se poprvé vydali do Čech jako turisté?
- Co pro Vás znamenají úspěchy českého sportu a jak vnímáte pověstné hokejové duely Česko versus Kanada?

4) *Polistopadová politika v ČR z pohledu Kanad'anů*

- Byly události roku 1989 v Kanadě diskutovaným tématem?
- Setkali jste se se zájmem Kanad'anů o dění ve Vaší vlasti?
- Jak se Kanad'ané dívají na současnou politiku a situaci v ČR?

VI. STALI JSME SE KANAĎANY

V předposlední části projektu se budeme emigrantů ptát na současný život v Kanadě. Zajímalo by nás například, jestli ještě po tak dlouhé době někdo pozná, že se v kolébce hokeje nenarodili. V průběhu let museli určitě přijmout určité kanadské zvyky a snad i mentalitu. Zajímalo by nás, jak hodnotí politickou situaci v ČR, její chystaný vstup do Evropské unie, co říkají na vzrůstající volební preference komunistické strany v Česku, kde vidí smysl krajanských spolků současnosti a co bude s jejich češtvím...

1) *Spokojenost se současným životem v Kanadě*

- Myslíte si, že byste se měli lépe, kdybyste neutekli?
- Jste spokojeni se svou finanční situací?
- Myslíte si, že byste se měli v jiném státě lépe?

2) *Čeština versus angličtina*

- Jaký je stav Vaší češtiny?
- Budete chtít udržet češtinu ve Vaší rodině i nadále?
- Uplatnili jste češtinu v běžném životě v Kanadě?

3) *Přejatá kultura či mentalita*

- Jaký vidíte rozdíl v chování mezi Čechy a Kanad'any?
- Museli jste změnit chování, abyste v Kanadě zapadli?
- Pořádají se u Vás nějaké české kulturní akce, kterých se účastníte?

4) *Příliv romského obyvatelstva v roce 1997*

- Pocítíte zvýšený příliv Romů z ČR a vnímáte je jako přítěž?
- Jak se k Romům staví a stavěla kanadská vláda?
- Zapojují se Romové do života krajanských spolků?

5) *Vzestup komunismu a europolitika ČR*

- Jak se stavíte ke členství ČR v EU?
- Mělo by se na politické scéně ČR s komunisty ještě počítat?
- Jste spokojeni se zahraniční politikou ČR?

6) *Život vedle hegemonu*

- Jak vnímá český Kanadčan USA?
- Podléhá Kanada všemu americkému?
- Jak se staví kanadská česká společnost k politice prezidenta Bushe?

VII. ČESKÉ A SLOVENSKÉ SDRUŽENÍ V KANADĚ

Nesporně zajímavou a poutavou částí je oddíl projektu zabývající se dějinami krajanského spolku České a slovenské sdružení v Kanadě, který patří mezi naše nejvýznamnější kanadské krajanské spolky. Během minulého století spolupracoval s takovými zvučnými jmény, jako jsou Edvard Beneš, Václav Havel, Tomáš Baťa, Josef Škvorecký či Zdena Salivarová. Za války se stalo České a slovenské sdružení v Kanadě platným účastníkem exilového odboje a tento statut si zachovalo i pro příštích téměř padesát let, kdy se stalo důležitým přístavem pro prchající před tyranským komunistickým režimem. V rámci spolku vzniklo skvělé Nové divadlo, pravidelné rozhlasové vysílání a televizní reportáže. Díky krajanům se na torontské univerzitě dá studovat slavistika. Sdružení také uděluje Masarykovu cenu, mezi jejíž nositele patří mnoho známých osobností českého exilu a boje proti komunismu, jejichž někdy pohnuté osudy bychom rádi zviditelnili. Dalo by se říci, že krajanské sdružení žije, ale je otázkou, zda tomu tak bude i v budoucnu...

1) *Masaryktown a Masarykova cena*

- Jak často se s krajany stýkáte?
- Ví se o Vás a spolku v Kanadě?
- Co je Masarykova cena a kdo patří mezi její nejvýznamnější nositele?

2) *Dialog mezi ČR a krajanským spolkem*

- Nakolik spolupracujete s Ministerstvem zahraničních věcí ČR?
- Existují pravidelná setkání krajanů?
- Jak se staví česká vláda ke krajanským spolkům?

3) *Generation next*

- Kde vidíte smysl krajanského spolku na prahu 21. století?
- Mají mladí zájem o svou českou minulost?
- Jak si do budoucna představujete spolupráci mezi sebou a s domovem?

KONTAKT:

Gymnázium F.X.Šaldy

Mgr. Jan Goll

Partyzánská 530/3, 460 11, Liberec 11

Czech Republic

tel: 0042/485103880

fax: 0042/485103880

e-mail: jan.goll@gfxs.cz

web: www.gfxs.cz

Jakub Hodbod'

e-mail: jakub.hodbod@evropane.org

Hana Nováková

e-mail: hanicka_hn@seznam.cz

Kateřina Součková

e-mail: katerina.souckova@gfxs.cz

České a slovenské sdružení v Kanadě - pobočka Toronto Toronto Branch of Czech & Slovak Association of Canada

Radmila Locherová

1542 Bloor St. W., #1

Toronto

Ontario

M6P 1A4

e-mail: toronto@cssk.ca

Velvyslanectví Kanady

J.E.p. Bruce Jutzi (velvyslanec)

Muchova 6, Praha 6

160 00

tel: 272 101 800

fax: General: 272 101 890

Political / Public Affairs: 272 101 896